Ideal ljepote u pojam ljubavi u hrvatskoj ranovjekovnoj književnosti

Marković, Lucia

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:857139

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
UNIVERSITY OF ZAGREB
CENTER FOR CROATIAN STUDIES

Repository / Repozitorij:

Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies

zir.nsk.hr

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

Lucia Marković

IDEAL LJEPOTE I POJAM LJUBAVI U HRVATSKOJ RANOVJEKOVNOJ KNJIŽEVNOSTI

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: Doc. dr. sc. Viktoria Franić Tomić

Zagreb, 2018.

Sadržaj

1. Uvod 2

2. Ljepota 3

2.1 Utjecaj svjetla i boje 5

4. Nikola Vitov Gučetić – *Dijalozi o ljepoti i ljubavi* 8

5. Ljubav 10

6. Zaključak 12

7. Popis korištenih izvora 13

1. Uvod

Ljubav i ljepota su pojmovi koji su se mijenjali kroz povijest. U ovom radu pokazat ću najprije kako se doživljaj ljepote mijenjao kroz srednji vijek i rano novovjekovlje pri čemu ću pokušati taj problem sagledati iz vizure hrvatske i drugih europskih književnosti. U prvom dijelu rada interpretirat ću pojam ljepote i njegovo shvaćanje u estetičkim teorijama pri čemu neću moći iz tih razmatranja isključiti i doživljaj ružnoće u teorijama estetike. Posve je prirodno što su se ova pitanja proširila u estetskim teorijama i na pitanja koja su samo prividno bila marginalna a ustvari su značajno utjecala na društvo i na način kako su ljudi iskazivali svoje emocije i kako su pri tomu upotrebljavali pjesnički jezik. Iz tog aspekta pitanje najstarije hrvatske petrarkističke poezije ali i one s antipetrarkističkim elementima rječito se uključuje u ovu estetsku raspravu. U završnom dijelu radnje obradit ću poglede na problematiku ljepote i ljubavi u djelima hrvatskog pisca i filozofa Nikole Gučetića.

2. Ljepota

Francesco Cattanida Diacceto za ljepotu kaže: "ljepota se rađa u zemaljskom tijelu iz jedinstva zbog kojega toliko različite i tako suprotne stvari ovoga svijeta, nakon što se sprijatelje među sobom, čine veliko biće."[1] Umberto Eco (2004: str. 8-14) navodi kako se kroz povijest, ljepota poistovjećivala s pojmom dobrote. U današnje vrijeme, dobro definiramo kao "ono što nam se sviđa, ali što bismo htjeli i posjedovati." Također, dobrim smatramo nešto što je bolno, ali je u ravnoteži sa nekim idealnim načelom. Zanimljivo je da u tom slučaju prepoznajemo da je nešto dobro, ali ne želimo sudjelovati u iskustvu zbog egoizma ili straha, npr. herojska smrt junaka, žrtva roditelja kako bi se dijete spasilo... Takva djela, kojima se divimo ali ih ne provodimo, nazivamo *lijepim djelima.* Nije stoga nimalo slučajno što se iz ovakvih iskustava na pragu modernog doba postavilo pitanje o tomu što sve obuhvaća pojam ljepote.

Ako su neke moderne teorije estetike priznale jedino Ljepotu umjetnosti, podcjenjujući Ljepotu prirode, u nekim drugim povijesnim razdobljima događalo se suprotno: Ljepota je bila svojstvo koje su mogle imati stvari u prirodi (kao lijepa mjesečeva svjetlost, lijep plod, lijepa boja), dok je umjetnost imala zadatak jedino činiti *dobro* ono što čini, kako bi to poslužilo cilju kojemu je namijenjeno (...)2

Zahvaljujući piscima, umjetnicima, pjesnicima i njihovim umjetničkim djelima možemo stvoriti sliku o tome što se smatralo lijepim u vremenu iz kojeg potječu. Naravno, obrtnici su također radili i izrađivali ono što su možda smatrali lijepim, ali nemamo pismenih dokaza koji bi nam pokazali što je za njih značila prirodna ljepota. Upravo zbog toga, smatra se da jedino umjetnici mogli govoriti o idealu Ljepote: "Ljepota nikada nije bila nešto apsolutno i nepromjenjivo, nego je, ovisno o povijesnom razdoblju i zemlji, poprimala različite likove: to se ne odnosi samo na tjelesnu Ljepotu (muškarca, žene, krajolika), već i na Ljepotu Boga, svetaca, ideja..." 3

Kada govorimo o ljepoti, nužno je spomenuti i ružnoću:

Različite estetske teorije, od antike do srednjeg vijeka, Ružno vide kao antitezu Lijepog, kao nesklad koji ne poštuje pravila proporcije na kojoj se zasniva Ljepota, kako tjelesna, tako i moralna, ili pak kao nedostatak koji biću oduzima ono što bi prirodno trebalo imati. U svakom slučaju, postoji načelo koje se u gotovo svim okolnostima poštuje: iako postoje ružna bića ili stvari, umjetnost ih umije prikazati na lijep način, pa Ljepota (ili barem vjernost stvarnosti) te imitacije čini Ružno prihvatljivim. Svjedočanstva o takvom poimanju ne manjkaju, od Aristotela do Kanta. (...) Postoji Ružno koje nam je u prirodi odbojno, ali postaje prihvatljivo, pa čak i dopadljivo, u umjetnosti koja na lijep način izražava i pokazuje ružnoću Ružnoga, kako u tjelesnom, tako i u moralnom smislu.4

[1] Ljepota, u: Leksikon Marina Držića
[2] Umberto Eco, Povijest Ljepote, str. 10.
[3] Umberto Eco, Povijest ljepote, str. 11.
[4] Umberto Eco, Povijest ljepote, str. 133.

Umberto Eco (2004: 139,140,142,143,145) navodi da se u razdoblju srednjeg vijeka pišu tekstovi u kojima se kao likovi pojavljuju čudovišta. Kao primjere možemo navesti *Roman o Aleksandru* te *Prirodnu povijest* Plinija Starijeg. U tim djelima nalazimo lik Fauna (biće bez glave s očima na ramenima i s dvije rupe na prsima), Dvospolca (biće s jednom dojkom i oba genitalna organa), Astomora (biće koje nema usta već se hrani mirisima)... Takve likove možemo pronaći u minijaturama i na ulazima u romaničke opatije. Također, ovo razdoblje je značajno jer se ne postavlja pitanje jesu li ta čudovišta lijepa. Srednjovjekovni su ljudi bili fascinirani svime što je čudesno i drugačije (u kasnijim razdobljima ono što je egzotično). Za primjer možemo uzeti djelo *Milijun* Marca Pola u kojem izjednačava nosoroge i jednoroge. Kako bi se objasnila pojava takvih likova, pisali su se *poučni bestijariji* u kojima su životinje i čudovišta čitatelju donosila mistične i moralne pouke.

Tako čudovišta, voljena i zastrašujuća, držana na uzdi, no istovremeno i slobodno prihvaćena, sve više ulaze, sa svim svojim čarima strahote, u književnost i slikarstvo, od opisa pakla u Dantea do kasnijih Boschevih slika. Tek će se nekoliko stoljeća kasnije, u vrijeme romantizma i dekadencije, bez licemjerja prikazati čar strašnog i Ljepota đavla.5

[5] Umberto Eco, Povijest ljepote, str. 148.

2.1 Utjecaj svjetla i boje

Govoreći o srednjem vijeku, govorimo o razdoblju koje se naziva i Mračno doba. Umberto Eco (2004: 99, 100, 102, 105-107, 111, 113, 121) navodi da se tada živjelo u slabo osvijetljenim prostorijama, s obzirom da su jedini izvor svijetla bile svijeće, baklje, uljne svjetiljke te vatra u kaminu. Iako je to doba nekad nazivano mračnim, srednjovjekovni su ljudi preko poezije i slikarstva sebe prikazivali u svijetlom prostoru. Najbolji primjer za to su minijature, koje prikazuju svijetlost nastalu približavanjem čiste crvene, modre, zlatne, srebrne, bijele i zelene boje. "U srednjovjekovnim minijaturama, naprotiv, svjetlost kao da isijava iz predmeta. Oni su svjetlosni sami po sebi."6 Prema Tomi Akvinskom, postoje tri uvjeta za ljepotu: proporcija, cjelovitost i *claritas*, tj. jasnoća i svjetlost. U brojnim civilizacijama, posebno u Egiptu, Boga se poistovjećivalo sa svjetlom.

Jednostavnu ljepotu boje stvara oblik koji gospodari mračnošću tvari te prisutnost bestjelesnoga svjetla koje nije ništa drugo nego razum i ideja. Otuda Ljepota vatre, koja sjaji poput ideje. (...) Bog se dakle, poistovjećuje sa sjajem svojevrsnoga svjetlosnoga strujanja koje zahvaća čitav svemir.7

U srednjovjekovnom društvu postojala je podjela na bogate i siromašne. Razlika među njima najbolje se vidjela u oružju, ratnoj opremi i odjeći. Kako bi pokazali moć, muškarci i žene nosili su zlatni nakit i odjeću koja je bila obojana najskupljim bojama, na primjer purpurnom. Boje su bile skupe jer su se dobivale složenim postupkom iz biljaka i minerala. Siromašni ljudi su opisani ovako:

S druge strane, siromasi, koji nesumnjivo žive u škrtom i teškom okružju, ali čestitijem od onoga u kojemu mi danas živimo, mogu uživati jedino u predstavi koju im pruža priroda, nebo, sunčevo ili mjesečevo svjetlo, cvijeće. Stoga je prirodno da se njihovo nagonsko poimanje Ljepote poistovjećuje s raznovrsnošću boja u prirodi.8

Prema Izidoru Seviljskom, (2004: 111,113) u ljudskom tijelu postoje dijelovi kojima je svrha korisnost, dok je drugima *decus*, tj. ono što se smatra lijepim i ugodnim. Tvrdio je da ljudsko tijelo izgleda lijepo zbog prirodnih (pupak, obrve, grudi) i umjetnih (odjeća, nakit) ukrasa. Osnovni ukrasi temelje se na svjetlu i boji. Izidor je Seviljski smatrao da je ružičasta put jedan od kriterija da bi se tijelo smatralo lijepim. Također je naglašavao da treba prikazivati zdrava tijela. Povijest ljepote (2004: 121,123,125) navodi da se u srednjem vijeku svemu u svemiru pripisivalo natprirodno značenje. Tako se smatralo da svaka životinja, biljka i kamen imaju mistično (moralno) značenje. Samim time, bojama su se također pripisivale

[6] Umberto Eco, Povijest ljepote, str. 100.
[7] Umberto Eco, Povijest ljepote, str. 102.
[8] Umberto Eco, Povijest ljepote, str. 107.

pozitivne i negativne karakteristike. U razdoblju srednjeg vijeka mijenjala su se uvjerenja o značenju boja i ukusu. U prvim se stoljećima ne cijene plava i zelena boja, najvjerojatnije zbog nemogućnosti dobivanja intenzivnijih nijansi (boja je izgledala isprano). Tek u XII. stoljeću, plava boja dobiva pažnju koju zaslužuje. U nekim razdobljima i na nekim mjestima iste su boje imale različito značenje. Tako su na primjer, u romanima o kralju Arturu vitezovi sa crvenom kosom doživljavani kao zli i okrutni, dok je Izidor Seviljski (par stoljeća ranije) smatrao da su najljepše boje kose upravo plava i crvena. Uzmimo primjer crvenog kaputa. Za osobu koja ga je nosila smatralo se da posjeduje hrabrost i plemenitost, iako se crvena boja povezivala sa krvnicima i prostitutkama. Tako je žuta boja predstavljala plašljivost, pa se vezivala uz osobe koje su bile odbačene (psihički bolesnici, prostitutke, pripadnici drugih religija: muslimani i Židovi). S druge strane žuta se boja isticala kao boja zlata. Ugo di San Vittore smatrao je da je zelena boja najljepša, te da predstavlja proljeće i preporod.

3. Petrarkizam

Umberto Eco (2004: 154,161) navodi da su srednjovjekovni ljudi koji su pisali o ljepoti bili većinom svećenici, koji zbog uvjerenja i načina života nisu mogli previše ulaziti u ideal ženske ljepote. Tu ulogu preuzeli su trubaduri. Njihovo pjesništvo započelo je oko XI. stoljeća te je postalo baza za razvoj viteškog romana. Predmet žudnje za njih je nedostižna žena, kojoj iskazuju poštovanje obožavajući je u pjesmama. Trubadursko pjesništvo u književnost donosi novi pogled na ljubav i odnos prema ženi. Petrarkizam je pokret koji je nastao oponašanjem djela *Kanconijer* Francesca Petrarce. Na početku se definirao kao zbirka pjesama različitih autora o zajedničkoj temi. Kasnije se pojam odnosi na zbirku pjesama jednog autora. Kao vrsta prvo se pojavio u Italiji. Najpoznatiji kanconijer jest onaj Francesca Petrarce, zbirka od 366 pjesama koje je posvetio Lauri. Pjesme su većinom napisane u sonetnoj formi. Zbirka je podijeljena na pjesme pisane za Laurinog života, te pjesme pisane nakon njezine smrti. Prema Franić-Tomić[9] hrvatski petrarkizam specifičan je zbog geografskih, povijesnih i kulturnih čimbenika. Jan Panonije napisao je u XV. stoljeću pjesmu povodom Petrarcine smrti, a Marulić je oko 1501. preveo pjesmu *Verginebella.* Hrvatski petrarkizam prošao je kroz tri faze. Prva je bila kariteanska u kojoj su djelovali Šiško Menčetić, Džore Držić, Marin Krističević, Andrija Zlatar i Marin Držić. U drugoj ili bembističkoj fazi djelovali su Hanibal Lucić, Dinko Ranjina, Sabo Bobaljević, Juraj Bizanti, LudovikPaskalić, Miho Monaldi i DominkoZlatarić, dok su treću ili marinističku fazu obilježili HoracijeMažibradić i Ivan Mršić. S obzirom na popularnost kakvu je pokret stekao ne čudi činjenica da se pojavio pokret suprotan petrarkizmu, nazvan antipetrarkizam. Antipetrarkizam je pokret kojim se označava negativna reakcija na ljubavnu poeziju koja je nastala pod izravnim ili neizravnim utjecajem Francesca Petrarce. Marin Držić, Dinko Ranjina i Dominko Zlatarić samo su neki od predstavnika hrvatskog antipetrarkizma. Mario Kaboga napisao je pjesmu o ženskoj ružnoći *Na rasad strašilo od gaća postavi*.

Bitno je napomenuti da pokret nije bio usmjeren izravno na Petrarcu, već je svoju kritičnost usmjeravao na pisce koji su ga imitirali.

[9] Petrarkizam, u: Leksikon Marina Držića.

4. Nikola Vitov Gučetić – *Dijalozi o ljepoti i ljubavi*

Nikola Vitov Gučetić bio je pisac i filozof koji se rodio u dubrovačkoj plemićkoj obitelji. U njegovo doba pojavljuje se čitav niz hrvatskih autorica kao što su njegova supruga Marija Gučetić, zatim setre Julija i Nada Bunić, a vjeruje se da je i Cvijeta Zuzorić bila pjesnikinja iako iza nje nema sačuvanih stihova. Do tada su žene bile češće literarna tema pa su o njima pisali pisci i filozofi mizoginijske tekstove.

Gučetić je 1581. u Veneciji objavio *Dijaloge* o ljubavi i ljepoti. Djelo je zapravo kontaminacija Platonovih teza u kršćanskom duhu. Pozivao se na Dantea, a književni uzor bio mu je Petrarca. Oboje su željeli uskladiti tradiciju s novim humanističkim idealima. Glavne su teme njegova djela ljepota i ljubav. Cilj mu je bio uravnotežiti neoplatonizam, shvaćanje čovjeka u dobu renesanse i kršćanska uvjerenja. Djelo je dijalog između Mare Gundulić, Gučetićeve žene, i Cvijete Zuzorić. Mjesto radnje je ljetnikovac. Prikazuje se čistoća i odanost ljubavi, te se veliča duša. Mara i Cvijeta zahvaljuju Bogu što ih je poslao na Zemlju i omogućio im da pokažu koliko je ljubav zapravo bitna.

Zagorac (2007: 616) navodi kako se u srednjem vijeku, rođenje ženskog djeteta smatralo se neuspjelim pokušajem rođenja muškog. Razvoj dječaka u muškarca promatrao se preko školovanja i posla, dok su djevojčice bile doživljavane ženama tek u godinama kada bi mogle roditi dijete. Žena je morala biti poštena, najviše su se cijenile djevice. Žene su se percipirale kao osobe upitne moralnosti, koje se ne mogu suzdržati od tjelesnih iskušenja. Ženska seksualnost bila je kontrolirana strogim pravilima ponašanja. Osnovno obilježje renesansne žene bila je čast. Tek u 14. i 15. stoljeću postavlja se ozbiljnije pitanje o društvenom položaju žena i njihovoj moralnosti:

> U središte zanimanja prodiru teme ljubavi i ženske ljepote u svjetlu neoplatonističke misli koje svoju trajnu inspiraciju pronalaze u petrarkističkom naslijeđu razrješavanja konflikta srednjovjekovnoga asketizma i ekspresije individualnosti. (...) No iako su se teško mogle realizirati kao umjetnički subjekti, žene su postale značajan umjetnički objekt. O ženama tako naširoko raspravljaju pisci i pjesnici, a procvat antičkih ideala i rehabilitacija tijela i tjelesnosti manifestira se kroz slikarstvo i kiparstvo sve više koristeći kao motive ženu i žensko tijelo.[10]

Filozof Nikola Gučetić u nekim svojim djelima prikazuje način na koji je doživljavao žene (2007: 618, 621, 622). U *Dijaloge* je uveo stvarne osobe ženu Mariju (iz obitelji Gundulić) i prijateljicu Cvijetu Zuzorić koja je bila pripadnica visokog društva u Dubrovniku. Kao mjesto radnje on navodi ljetnikovac, koji je bio izvorom inspiracije za pisanje njegovih djela. Marija je Gučetić također značajna jer je napisala kritiku u predgovoru *Discorsi sopra la metheore d'*

[10] Ivana Zagorac, Nikola Vitov Gučetić: O ljepoti, ljubavi i ženama, str. 616.

Aristotele, u kojoj kritizira sve oni koji se protive mišljenju da žena može biti obrazovana i moralna. U *Dijalozima,* Gučetić naglašava da žene posjeduju inteligenciju koja pomaže riješiti probleme na efikasan način, te tvrdi da bolje proučavaju znanost. Suprotstavio se mišljenju prema kojem su žene slabe i manje vrijedne. "Cvijeti Zuzorić pripala je uloga odgovaranja na precizna Marušina pitanja pri čemu se obilato koristi primjerima iz mitologije, kao i primjerima iz djela filozofa antičke Grčke. I Platona, dakako. "[11] U djelu je idealizirao žene, no čini se da se sve promijenilo nakon što je izabran za najviše dužnosti u Dubrovniku. S obzirom da se više posvetio politici i teologiji, u kasnijim je djelima jasno povukao granicu između idealnog i svakodnevnog.

[11] Ivana Zagorac, Nikola Vitov Gučetić: O ljepoti, ljubavi i ženama, str. 622.

5. Ljubav

Platonisti su vjerovali da je sve na svijetu stvoreno od ljubavi kako navodi Luka Paljetak.[12]

Ljubav je stoga vječna čežnja prema jednom cilju. Čovjek, koji s ljubavlju tvori čvor pojmova, odraz je njezine dvostruke prirode: nedostajanja i posjedovanja. Ljepota, kao eksteriorizacija univerzalnoga ritma, jednako kao i ljubav, izvanjski je izraz deifikacije, identična je s harmonijom, pečat je života i očiglednost dobra čiji je sjaj, gracija, ljupkost i dražesnost, a odnosi se na tijelo i dušu. Ona je svijet ljepote i rađa se iz proporcije i prirodnosti.[13]

U tekstu Nikola Vitov Gučetić: o ljepoti, ljubavi i ženama Zagorac (2007: 622-624) rezimira platonističke studije hrvatskih filozofa. Platon je smatrao da je ljubav težnja prema nečemu lijepom i dobrom, a da je predmet ljubavi ljepota. Ljepota i ljubav međusobno su povezane. Gučetić je također smatrao da je ljubav jedna vrsta demona, jer djeluje kao posrednik između zemaljskog i nebeskog. Tvrdio je da su demoni zapravo anđeli (svi su stvoreni iz duše ali se razlikuju po vrlinama) koje nam je Bog dodijelio prilikom rođenja. Gučetić je vjerovao da postoje dobri i zli demoni, te oni koji su stvoreni iz različitih vrlina duše, na primjer ljubavni demoni. Ta vrsta demona, također može biti dobra ili zla. Dobri ljubavni demoni smisao vide u čistoj ljubavi, dok se zli okreću radnjama koje su samo površno vezane uz ljubav, a zapravo se odlikuju nedostatkom moralnosti. U *Dijalogu o ljubavi,* važno mjesto ima mit o Erosu, sinu Porosa (bog obilja) i Penije (božica oskudice i siromaštva). Eros je poštovao Afroditu, božicu ljubavi i ljepote. Žudio je za svime što je lijepo, te je tražio ispunjenje u ideji ljepote. Erosa možemo protumačiti kao božansko biće koje nas potiče i nadahnjuje da žudimo za ispunjenjem. Za Gučetića je uzrok svega Božja ljubav koja nas motivira da žudimo za čistoćom i savršenstvom, koje nam duša neće moći iskusiti sve dok je vezana uz tijelo. Oslanjao se na neoplatonizam. Tvrdio je da postoje tri vrste ljubavi. Božanska, koja nas vodi prema savršenom životu, požudna (životinjska) kojoj je svrha tjelesni užitak, i ljudska koja je između božanske i požudne ljubavi. Smatrao je da životinje i priroda također posjeduju ljubav, jedina je razlika u tome što ljudi imaju razum. Gučetić se također posvetio praktičnim pitanjima u vezi ljubavi. Za njega je nužan preduvjet za sjedinjenje iz ljubavi, upravo obostrana ljubav. Slaže se s Aristotelovom podjelom ljubavi na prijateljsku i putenu. Dodatno ju je objasnio utjecajem Tome Akvinskog koji je tvrdio da se te ljubavi međusobno upotpunjuju ali se na drukčiji način otkrivaju. Gučetić je smatrao da strasti mogu poteći ili iz užitka ili iz boli.

[12] Ljubav, u: Leksikon Marina Držića
[13] Ljubav, u: Leksikon Marina Držića

U *Dijalozima* se slavi petrarkistička lirika. U djelu je koristio mistične primjere kao što su reinkarnacija, magija i astronomija. Smatrao je da je ljubav univerzalna i da povezuje sve elemente, pa samim time povezuje i cijeli svemir. Erna Banić-Pajnić (2012: 50-52,57) prikazuje strukturu dijaloga u kojem Mara ispituje Cvijetu o ljubavi, a ona joj odgovara uglavnom iznoseći stavove najznačajnijih autora koji su pisali o ljubavi. Gučetić se u djelu pozivao na Ficina te njegove rasprave o ljubavi. Na početku Dijaloga gotovo doslovno prenosi Ficinove teze. Također je preuzeo neka njegova tumačenja platonizma i ključne teme o ljubavi kao što su povezanost ljubavi i ljepote, ljubav kao težnja za ljepotom, ljubav kao božanski sjaj, razlikovanje božica (Afrodite i Venere), tvrdnja o četiri kruga (Bog je u središtu okružen bićima), učenje o tri ljubavi (kontemplativna, djelatna i životinjska). U djelu se bavi značenjem ljubavi, te zaključuje da je ona želja za ljepotom. Veliki dio Dijaloga čini Marijino izražavanje divljenja i ljubavi prema Cvijeti. Zanimljiva je njihova rasprava o razlici između prijateljstva i ljubavi. Cvijeta razlaže kako se pravo prijateljstvo sastoji od uzajamnog davanja i primanja, dok u ljubavi ono ne mora biti uzajamno, ljubav je za nju činjenica da možemo voljeti osobu, iako ona nas ne voli na isti način. Naglašava i da se u pravom prijateljstvu osobe istinski poznaju, dok je ljubav više površna, pa ljepota može doći prije duše.

Mara: Tko dakle ne bi mogao reći, moja draga i ljubazna Cvijeto, da je između nas pravo prijateljstvo i prava ljubav, kad smo u davanju i uzvraćanju ljubavi posve jednake?

Cvijeta: Nitko to neće reći, jer se veće ljubavi od naše, niti većeg prijateljstva ne može naći; niti vjerujem da će se slično ikada naći u ženskome rodu dokle bude Sunca.[14]

Pri kraju djela, raspravlja o Božjoj ljubavi, koja je po njemu, najuzvišenija od svih.

[14] Gučetić Nikola, Dijalog o ljubavi, str. 255.

6. Zaključak

U prošlosti doživljaj ljubavi i ljepote u književnosti i filozofiji vrlo se često iskazivao kao kolektivni stav koji bi se prevladavao u određenim epohama. U modernitetu taj se odnos sve više mijenjao jer je prevladalo individualno određivanje onoga što je za ljude ideal ljepote i što za pojedinca znači ljubav. Djela Nikole Vitova Gučetića iznimna su jer za svoje vrijeme unose u problematiku ljepote i ljubavi do tada slabo poznatu sintezu Platonovih i Aristotelovih stavova. Bila je ta sinteza koju je on proveo na stanovit način značajna novost u teorijama estetike pa mu je vrijednost neupitna i danas posebno stoga što je u svoje dijaloge o ljepoti i ljubavi uključio kao glasove svoje učene žene Marije i njezine također učene prijateljice Cvijete Zuzorić. Na taj način njegovo djelo dobilo je i jedan posve stvaran i socijalno i psihološki zanimljiv okoliš. Prije Gučetića iskustva o ljubavi i ljepoti hrvatski su umjetnici iskazivali u raznim prilikama ali je svakako najznačajniji doprinos toj problematici onaj koji je vidljiv u hrvatskih petrarkističkih pjesnika a također i u njihovim antipetrarkističkim iskazima koji su svakako dokumenti o doživljaju ružnoće u ranom novom vijeku. U ovom radu otvoren je niz pitanja u kojima se intenzivno dodiruju književna povijest i filozofija, kulturna povijest i estetika. Oskudnost domaćih izvora bilo je moguće nadoknaditi stanovitim znanjima iz europske estetike što je posao komparativne književnosti i njezine nove uloge u modernim interkulturalnim istraživanjima.

7. Popis korištenih izvora

(1) Eco, Umberto (2004.), *Povijest ljepote,* prevoditeljica V. Mikšić, Zagreb.

(2) Franić Tomić, Viktoria (2009.), *Petrarkizam,* u: *Leksikon Marina Držića,* ur. S. P. Novak etalia, Zagreb.

(3) Franić Tomić, Viktoria (2009.), *Antipetrarkizam,* u: *Leksikon Marina Držića,* ur. S. P. Novak etalia, Zagreb.

(4) Franić Tomić, Viktoria (2009.), *Kanconijer,* u: *Leksikon Marina Držića,* ur. S. P. Novak etalia, Zagreb.

(5) Paljetak Luko (2009.), *Ljubav,* u: *Leksikon Marina Držića,* ur. S. P. Novak etalia, Zagreb.

(6) Paljetak, Luko (2009.), *Ljepota,* u: *Leksikon Marina Držića,* ur. S. P. Novak etalia, Zagreb.

(7) Zagorac Ivana (2007.) "Nikola Vitov Gučetić: o ljepoti, ljubavi i ženama", *Filozofska istraživanja,* sv. 27 (3): 616-622.

(8) Banić-Pajnić Erna (2012.) "Renesansni traktati o ljubavi (MarsilioFicino – Nikola Vitov Gučetić)", *Prilozi za istraživanje hrvatske znanstvene baštine*, sv. 1 (75)

(9) Gučetić Vitov Nikola (1995.) *Dijalog o ljepoti/Dijalog o ljubavi,* Zagreb.